

171931
22-3-67

~~VERTROUWELIJK~~

26 OKT. 2001

Deze rubricering is
beëindigd na S ir.

Stg. GEHEIM

MAANDOVERZICHT

No. 2 1967

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S TV E R T R O U W E L I J KMaandoverzicht no. 2 - 1967(Tijdvak 1-2-1967 t/m 28-2-1967)

No. 861.375

I N H O U D

Blz.

I.	<u>Communisme Internationaal</u>	
	De verhouding Moskou-Peking verder verslechterd	1
	Een reeks incidenten	1
	Onrust aan de grenzen	6
II.	<u>Activiteiten van de Communistische Partij Nederland</u>	
	De verkiezingscampagne van de CPN	11
	Beoordeling van de verkiezingsresultaten der CPN	12
	De herdenking van de Februari-staking	17
	Communistische agitatie onder bouwvakkers	20
III.	<u>Activiteiten van de communistische hulporganisaties</u>	
	Internationale frontorganisaties	22
	De Unie van Sowjet-vriendschapsverenigingen	23
	Vereniging Nederland-USSR	25
	"Perikles" en Von Kielmansegg	26
IV.	<u>Andere groeperingen</u>	
	Paasmarsen 1967	28
	De LOIT en de BP	30
	<u>Agenda</u>	31
	<u>Bijlage verkiezingsresultaten CPN per provincie</u>	

H O O F D S T U K I

COMMUNISME INTERNATIONAAL

De verhouding Moskou-Peking verder verslechterd

In de afgelopen maanden is de vijandschap tussen Moskou en Peking nog weer zodanig verhevigd, dat zelfs de continuering van de diplomatieke betrekkingen op een zeker ogenblik een dubieuze zaak scheen te worden.

De belangrijkste momenten van deze laatste ontwikkelingen zijn wel geweest: de vijandige ontvangst die een delegatie van de Sowjet-Chinese Vriendschapsvereniging in China ten deel viel (november); een grootscheepse voorlichtingsactie in de Sowjet-Unie met betrekking tot het Chinese probleem (december); een ernstig incident, veroorzaakt door Chinese studenten op doorreis naar China, voor het mausoleum van Lenin te Moskou (januari), gevolgd door een wekenlang beleg rond de Russische ambassade te Peking (januari/februari); een vechtpartij voor de Chinese ambassade te Moskou waarbij ook de waarnemend Chargé d'Affaires gewond zou zijn geraakt (3 februari) en als protest hiertegen, een demonstratie van honderdduizend opgewonden Chinezen in Peking (11 februari).

Over en weer werden in deze periode de scherpste protestnota's gewisseld, waarin voor het eerst de kwestie van de diplomatieke betrekkingen zelf - zij het met vage dreigementen - aan de orde werd gesteld.

Een toenemende spanning in de grensgebieden tussen de beide communistische grootmachten herinnerde er ten overvloede nog aan, dat ook enkele reeds vergeelde rekeningen nog niet vereffend waren.

Een reeks ernstige incidenten

De nieuwe reeks ernstige voorvallen die in korte tijd tot bijna een diplomatieke breuk tussen de Sowjet-Unie en de Chinese Volksrepubliek leidden, begon in november met het besluit van een veelgetreiterde Sowjet vriendschapsdelegatie haar bezoek aan China - ter gelegenheid van de Chinese viering van de 49e verjaardag van de Russische Oktoberrevolutie (!) -

voortijdig af te breken, aangezien zij "in uiterst moeilijke omstandigheden was komen te verkeren en vijandig bejegend werd".

Uit de beschrijving die de Chinezen zelf - met duidelijk geveinsde verbazing over dit "onredelijke besluit" - over het verloop van het vriendschapsbezoek gaven, bleek met hoeveel boosaardig plezier zij hun revisionistische kameraden in een staat van toenemende uitputting van het ene evenement naar het andere hadden gesleept en hen intussen in reeksen discussies en toespraken, afgewisseld met massale spreekkoren de duffe hersens hadden gespoeld. In de twee weken die de Sowjet-delegatie in Peking, Shanghai en Kwangchow had doorgebracht, had zij - volgens de Chinezen op eigen verzoek, nota bene - vier fabrieken, twee volkscommunes, vier musea, twee industrie- en landbouwtentoonstellingen, verschillende bibliotheken, cultuurpaleizen, kindertehuizen, hogere en middelbare scholen en andere instellingen bezocht en had zij bovendien enkele recepties en vergaderingen bijgewoond. En overal was zij "buitengewoon hartelijk" ontvangen; overal was zij enthousiast bestormd en omringd door de rode gardisten... maar delegatieleider Majewski had die soms op een onbeschaafde manier teruggestoten. Zelfs een spontane en feestelijke toeloop van rode gardisten voor de Sowjet-ambassade op de hoogtijdag 7 november had Majewski niet op haar waarde weten te schatten. De rode gardist die de leiding had van de vriendschapsdemonstratie, had van zijn papier voorgelezen: "Met gevoelens van diep ontzag voor de glorieuze Oktoberrevolutie, grenzeloze liefde voor het grote Sowjetvolk en mateloze verontwaardiging over het moderne revisionisme, herdenken wij feestelijk de grote Oktoberrevolutie". En de menigte had gejuicht "Lang leve het grote Sowjetvolk!" "Lang leve de onverbreekelijke vriendschap tussen de volkeren van China en de Sowjet-Unie!" "Dood aan het moderne revisionisme!"... "Majewski echter (aldus de Chinese lezing) had dit alles kwaadwillig verkeerd uitgelegd en beweerd, dat de rode gardisten anti-Sowjet provocaties hadden georganiseerd".

Dat de Sowjetleiders de gang van zaken in China en de daaruit mogelijk voortvloeiende gevolgen voor de Sowjet-Unie intussen hoogst ernstig inschatten, bleek uit het feit, dat Brezjnev, Kosygin, Podgorny en andere politburo-leden - na een

CC-zitting en een monstermeeting van partijkaders in Moskou op 12 en 13 december - persoonlijk de belangrijkste steden van de Sowjet-Unie langsreisden om opheldering te geven over de toestand. Kosygin sprak meetings toe in verschillende steden in de Oeral en later in Wladiwostok, Brezjnew in de Oekraïne, Soeslow in Leningrad, Sjelepin in Perm, Kirilenko in Wolgograd, anderen elders.

Van hetgeen op deze partijvergaderingen behandeld werd, werd naar buiten weinig bekend. Opmerkelijk was echter wat Brezjnew tegen medio januari in Gorki verklaarde, namelijk, dat de politiek van Mao Tse-toeng het Chinese volk een ontzagelijke schade berokkende en dat daarom de sympathie van de Russen uitging naar de "werkelijke en eerlijke communisten in China". De strijd ging niet - aldus de Russische partijleider - tegen de Chinese Communistische Partij of tegen China; het was integendeel een strijd vóór de Chinese CP, voor haar terugkeer naar de weg van het internationalisme en voor haar wederaansluiting bij de zusterpartijen. (Bij dezelfde gelegenheid sprak Brezjnew opnieuw over de noodzaak van een - na zorgvuldige voorbereidingen - te houden conferentie van alle CP-en.)

Een echo van de toespraken tot de CPSU-kaders viel wellicht ook te beluisteren in hetgeen Kosygin op 14 februari tijdens zijn bezoek aan Engeland verklaarde in een door de BBC uitgezonden TV-interview:

"Onze relatie met China wordt steeds slechter, maar niet door onze schuld. Wij willen niets liever dan goede betrekkingen met de Chinese regering en de Chinese Communistische Partij, die wij nog altijd hoogachten. Wij weten, dat er op dit moment in China, in de communistische Partij van China en in de regering te Peking mensen zijn die de strijd hebben aangebonden tegen het dictatoriale bewind van Mao Tse-toeng. Wij hebben sympathie voor deze strijd, begrijpend dat zij een gevolg is van een bepaalde politieke koers, van de tegenslagen die het Chinese volk (daardoor) ondervonden heeft zowel op binnenlands als buitenlands terrein."

Met een bezorgde blik op de situatie aan de grenzen met China zullen de Sowjetleiders op hun tournee echter ook wel over nog ernstiger zaken gesproken hebben.

Het grote rumoer brak evenwel pas los na een vechtpartij tussen Russen en Chinezen voor het Mausoleum van Lenin op 25 januari. Op die dag legden 70 Chinese studenten, die onderweg waren uit West-Europa naar China (om daar aan de culturele revolutie deel te nemen) kransen op het Rode Plein als een hulde aan Lenin en Stalin, stelden zich op voor de ingang van het Mausoleum en begonnen in spreekkoor op te lezen uit "het rode boekje" van Mao. Zij kwamen slechts twee alinea's ver:

"Het socialistische systeem zal tenslotte het kapitalistische systeem overwinnen; dit is een objectieve wet, onafhankelijk van de wil van de mens. Hoe de reactionairen zich ook zullen inspannen om het wiel van de geschiedenis tegen te houden, vroeger of later zal de revolutie plaatsvinden en overwinnen."

"Stalin is de ware vriend van de zaak van de bevrijding van het Chinese volk. Geen poging tweedracht te zaaien, geen leugens en geen laster kunnen afbreuk doen aan de liefde en de hoogachting van het Chinese volk voor Stalin en voor de Sowjet-Unie."

Bij het horen van deze woorden, aldus de Chinese lezing van het incident, werden de (honderden) gewapende verdedigers van het revisionisme die daar ter plaatse waren, waanzinnig van angst voor de macht van de gedachten van Mao Tse-toeng. Zij stortten zich op de vreedzame groep studenten, sleurden hen over de straat en brachten velen van hen ernstige verwondingen toe. Volgens de Russische lezing echter zou de vechtpartij ontstaan zijn toen de studenten het publiek voor de ingang van het Mausoleum begonnen te hinderen en te molesteren en zouden er op het Rode Plein verspreid hoogstens tien politiemannen dienst hebben gedaan.

Voor de waarheid van de Chinese lezing moest pleiten dat de studenten hinkend, overvloedig met jodium besmeerd en op uniforme wijze met verband omzwachteld hun reis naar China voortzetten, terwijl de Russische pers perplexe ooggetuigen

citeerde, die bezwoeren, dat de meeste studenten geen schrammetje hadden opgelopen en dat sommigen van hen zelfs later op hun reis, de maskerade moe, hun verband hadden afgerukt en vergaten te hinken.

Hoe het ook zij, de helden werden in Peking op overwel digende wijze befeest. En tegelijkertijd werden de vernederin gen die zij hadden ondergaan op Chinese wijze gewroken.

Het Chinese ministerie van buitenlandse zaken eiste dat de "bloedschuld" zou worden ingelost en brieste:

"Met de revolutionaire studenten en de jeugd en het revolutionaire volk van 700 miljoen Chinezen gewapend met de gedachten van Mao Tse-toeng valt niet te spotten. 'Slechts helden kunnen tijgers en luipaarden bedwingen en slechts de dappersten zijn niet bevreesd voor wilde beren.' En aange zien wij hemel noch aarde, duivels noch goden vren zen, hoe zouden wij dan bang zijn voor jullie, een paar vliegen die doodvriezen in de neerdwarrelende sneeuw! Jullie, revisionistische opperheersers! Komt voor de dag met de laagheden die jullie nog in de zin hebt. Jullie teugelloze dwaasheid bewijst hoe zwak jullie al zijn, hoe jullie al in de dood strijd liggen en bevreesd bent voor de naderende overwinning van het volk! Voorzitter Mao heeft gezegd...."

Wat voorzitter Mac had gezegd, werd het Sowjetambassade personeel in Peking vanaf dezelfde dag en wekenlang en dag en nacht door honderduizenden Chinezen in spreekkoren toegebruld. Er werd rond de ambassade in de straat van "de strijd tegen het revisionisme" een waar beleg geslagen. In het licht van schijnwerpers, onder het oorverdovende gekrijs van horden rode gardisten en het geschetter van luidsprekers werd werken en slapen onmogelijk gemaakt. Vrouwen, zieken en kinderen moesten met hun zenuwen betalen voor de smaad de Chinese studenten in Moskou aangedaan. Zelfs het Chinese ambassadepersoneel ging in staking en met moeite hielden bevriende ambassades de ravi taillering van de belegerde Russen in stand.

Moskou diende de scherpste protesten in, uiteraard. Het baatte weinig. Toen de blokkade reeds een week had geduurd, vernielden woedende Russen "spontaan" de fotovitrines voor de Chinese ambassade in Moskou, waarbij het tot een gevecht kwam tussen burgers en het ambassadepersoneel en ook de waarnemend Chargé d'Affaires zelf klappen opliep (althans hij werd later

gezien, met jodium besmeerd, enzovoort).

Daarop protesteerde Peking weer met een monsterrally van honderdduizend Chinezen en het ministerie van buitenlandse zaken verklaarde met een volstrekt eenzijdig soort redelijkheid, dat "dit voorval beweest, dat de revisionistische autoriteiten in Moskou niet langer in staat waren de legitieme functies en de veiligheid van de diplomatieke missie van een andere staat te verzekeren".

"Is uw land nog in staat normale diplomatieke betrekkingen te onderhouden met andere landen? Moet uw land nog als een 'staat' beschouwd worden of niet? Alleen van imperialistische en fascistische landen kan men zulke brute gewelddaden verwachten als u bedreven hebt tegen het diplomatieke personeel van een socialistisch land."

De logica van dit rhetorische betoog werd de volgende dag wel bedenkelijk aangetast, toen de Chinese minister van buitenlandse zaken het belegerde Russische ambassadepersoneel telefonisch liet weten, dat hij voor hun veiligheid niet langer kon instaan...

Toen de Sowjetregering besloot zieken, vrouwen en kinderen van de Sowjetvertegenwoordigers in Peking te repatriëren (bij hun vertrek werden zij door de Chinezen gemolesteerd en gedwongen onder een portret van Mao door te kruipen), werd algemeen verwacht dat een beëindiging van de diplomatieke betrekkingen tussen Moskou en Peking ophanden was. Kennelijk wenste echter geen van beide partijen tot deze laatste stap over te gaan (in verband met de steunverlening aan Vietnam of in de hoop op een spoedige overwinning - in de Sowjet-Unie - van de anti-revisionisten dan wel - in China - van de anti-Maoïsten?), en omstreeks midden februari schenen de gemoedren weer enigszins tot bedaren te komen.

Onrust aan de grenzen

Met de verslechtering van China's binnenlandse situatie en de toenemende vijandschap tussen de Chinese Volksrepubliek en de Sowjet-Unie kwam ook de situatie in de duizenden kilometers lange grensgebieden weer in het nieuws. De aandacht spitste zich daarbij vooral op de grens tussen de Sowjet-Unie

en de "autonome" Chinese provincie Singkiang, hoewel ook - in het verre Oosten voorbij Buiten Mongolië - de situatie langs de Amoer weer vaker in allerlei verwarde berichten en geruchten ter sprake kwam.

In 1964, enige tijd vóór hij werd afgezet, had Chroestsjow zich reeds een vrij duidelijke uitspraak laten ontvallen over de volgens hem onrechtmatige inlijving van Singkiang bij het Chinese keizerrijk en daarmee een oude controverse tussen de Russen en de Chinezen over dit territorium definitief tot een onderdeel van het Sino-Sowjetconflict verklaard. De Chinezen, zei hij, hadden zich er pas in de laatste eeuwen gevestigd en de autochtone bevolking verschilde radicaal van de Chinese veroveraars, in ethnisch, linguïstisch en andere opzichten. Ze bestond uit Uighurs, Kazakhs en Kirghiezen, waarvan de beide laatsten tot dezelfde volkeren behoorden die in de Sowjet-Unie in "autonome staten" leefden. De implicatie van deze opmerking ontging de Chinezen uiteraard niet. Ze sloot aan op een reeds jarenlang propaganda-hetze in deze autonome republieken tegen de schandelijke onderdrukking van de bloedbroeders over de grens door de bij duizenden geïmporteerde Chinese kolonisators. (In 1962 culmineerde een sinds jaren durende, geleidelijke landverhuizing van Kirghiezen en Kazakhs uit Singkiang naar de Sowjet-Unie in een vlucht van 50.000 Kazakhs.) Ze betekende dan ook in feite, dat de Sowjetregering vóór een afscheiding van Singkiang was - waarmee dit gebied door haar ligging vrijwel automatisch onder Russische invloed zou komen.

Singkiang, twistappel tussen Rusland en China

Singkiang, een woestenberg met enkele vruchtbare grensstreken, ongeveer anderhalf maal zo groot als Frankrijk, met een gemengde bevolking van (zeven miljoen?) Turks-sprekende Uighurs, Kirghiezen, Mongolen, Tadjiks en Chinezen (10-20%?) werd omstreeks 1750 als wingewest toegevoegd aan het Chinese Keizerrijk. Vanwege de lange communicatielijnen met Peking bleven de Chinese gouverneurs van Singkiang echter tot 1930 praktisch autonome heersers, hoewel de Russische Czaren, in de 18e en 19e eeuw met de uitbreiding van hun rijk tot aan

de grens van Sinkiang gevorderd, tijdelijk ook een deel van het vruchtbare grensgebied onder hun "protectie" namen.

Tegen 1930, met de voltooiing van een aftakking van de Transsiberische spoorweg tot langs de Chinese grens, de "Turksib", kreeg Singkiang een zeker economisch belang bij betere relaties met de Sowjet-Unie (het dichtstbijzijnde Chinese spoorwegstation lag duizenden kilometers weg van Singkiangs hoofdstad Urumchi) terwijl de Russen tegelijkertijd aangetrokken werden tot de bodemschatten van dit "verloren land" en een politiek belang zagen in een bufferzone tussen de Sowjet-Unie en het China van Tsjang Kai-sjek.

Toen de gouverneur van Singkiang dan ook bij de Sowjet-Unie steun zocht tegen een rebellerende minderheid, aarzelden de Russen niet lang en sloten een geheime overeenkomst (1931), waarbij zij in ruil voor militaire bijstand en een legertje "experts" op allerlei gebied praktisch het handelsapparaat van Singkiang in handen kregen.

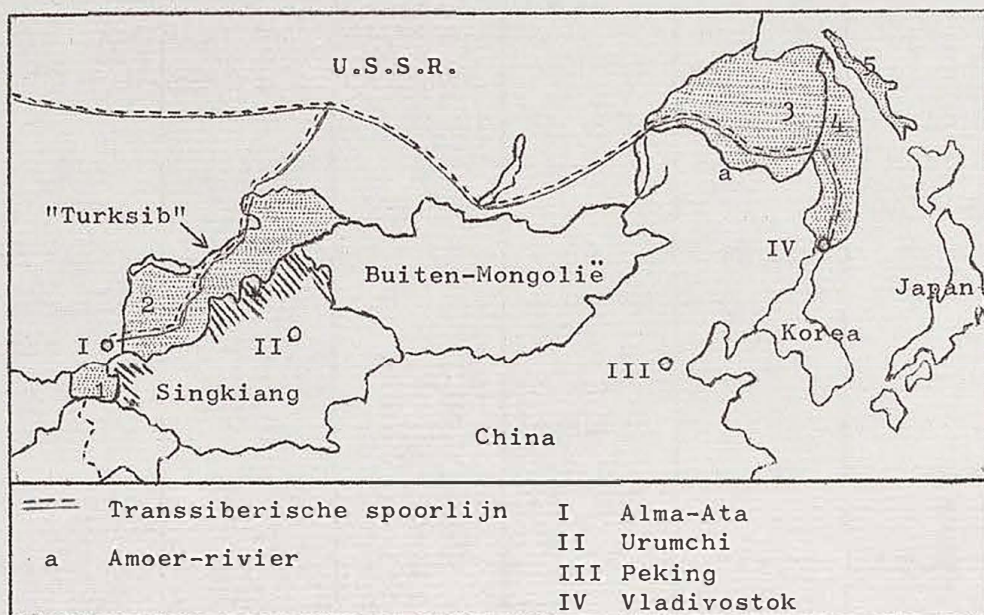
Enkele jaren van burgeroorlog later, onder een nieuwe gouverneur, zag Singkiang zich zelfs genoodzaakt een beslissende militaire steun van de Russen tegen de rebellen in te wisselen tegen een volledige militaire, economische en politieke overgave aan de Sowjet-Unie. In 1933 - en tenslotte voor wat de laatste opstandige steden betrof in 1937 - werd Singkiang gesowjetiseerd, hoewel ook Chinese communisten, in het algemeen voorstanders van een volledige inlijving van Singkiang bij de Sowjet-Unie, in het bestuursapparaat werden opgenomen (onder anderen een broer van Mao Tse-toeng). In 1936 sloten de Sowjets met Singkiang een verdrag, waarbij zij de veiligheid van het gebied garandeerden eventueel zelfs tot na een formele afscheiding van China....

Het was duidelijk, dat de Chinese regering, onmachtig deze ontwikkelingen tegen te houden, zich niet voor altijd bij de situatie wenste neer te leggen, al protesteerde zij nauwelijks vanwege de steun die zij (via Singkiang) van de Russen kreeg in de strijd tegen de Japanners.

Na de Duitse inval in de Sowjet-Unie, toen de aandacht van de Russen voornamelijk op het Westen gericht was, brokkelde het - altijd informele - Sowjetbewind in Singkiang af en braken opnieuw onlusten uit, waarop de toenmalige gouverneur zich haastte zijn positie te versterken door aansluiting te zoeken bij de regering van Tsjang Kai-sjek. In de zomer van 1942 arriveerde Mevrouw Tsjang Kai-sjek in Urumchi om de hereniging van Singkiang met China te vieren en het jaar daarop werd het gebied bezet door Chinese troepen en overstroomd door vluchtelingen.

Zodra het getij aan het Westelijk front was

gekeerd, richtte de Sowjetregering haar aandacht echter opnieuw op het "verloren land". Na eerst de gouverneur van Singkiang in de ogen van de Chinezen volledig gecompromitteerd te hebben, stimuleerde zij een zogenaamde onafhankelijkheidsbeweging in de vruchtbare grensgebieden (de Ili-Ining districten en een gebied langs de grens met Buiten Mongolië) hetgeen in 1946 in zoverre succes had dat deze gebieden inderdaad door de Chinese regering "autonoom" werden verklaard. In de jaren die hierop volgden, trachtten de Russen - ondanks hun belofte, dat zij zich in Singkiang van inmenging in Chinese aangelegenheden zouden onthouden - vastere grond onder de voeten te krijgen door gecamoufleerde steunverlening aan rebellerende stammen of door het uitlokken van grensincidenten.

Chinese aanspraken op Sowjet-gebieden *)

De situatie veranderde evenwel radicaal in oktober 1949, toen de Chinese Volksrepubliek werd uitgeroepen en Peng Tehuai (later wegens collaboratie met Moskou in ongenade gevallen) Singkiang voor Mao Tse-toeng bezette. Onder de verdragen die de Sowjet-Russische en Chinese machthebbers in 1950 sloten was ook een "verdrag tot oprichting van gezamenlijke maatschappijen tot exploitatie van Singkiangs bodemschatten" (dat echter in 1954 geannuleerd werd). De overwinning van de Chinese communisten had derhalve voor de Russen de betekenis,

*) Er moge aan worden herinnerd, dat de Chinezen nog steeds de volgende aanspraken doen gelden op Sowjetgebieden: 1) een deel van Pamir (Russisch sinds 1896), 2) delen van Kazachstan, Kirghizië en Tadzjikistan (1854), 3 en 4) gebieden aan de overzijde en ten Oosten van de Amoer (1858 en 1860) en 5) Sachalin (1860).

dat zij verder geen avonturen in Singkiang meer hadden te zoeken, een feit waarbij zij zich kennelijk met tegenzin neerlegden. Het "verloren land" (vanaf 1955 de "autonome provincie Singkiang-Uighur) bleef lokken, terwijl de voortdurende onrust onder de stammenbevolking met hun hang naar een zekere vereniging met hun stamverwanten in de Sowjet-Unie trouwens niet uitsloot, dat de Russen in dit gebied nog ooit hun politiek spel zouden kunnen hervatten.

Twee zaken vooral brachten Singkiang in de afgelopen maanden op de voorpagina's van de wereldpers. In de eerste plaats was er de speculatie over een mogelijk heet conflict tussen de Sowjet-Unie en China, dat in de heersende overspannen sfeer wellicht het gevolg zou kunnen zijn van een van de ontelbare grensincidenten waarvan de Russische en Chinese kranten de laatste tijd gewag maakten. En in de tweede plaats kwam eind januari het opzienbarend bericht, dat Jang En-mao, de eerste secretaris van het partijcomité van Singkiang, tevens commandant en politiek secretaris van het leger in dit gebied - een zeer machtig heer derhalve - tegen Mao Tse-toeng in opstand was gekomen en daarbij praktisch het hele leger achter zich had gekregen.

In het licht van de historie van Singkiang bezien zou het niet ongerijmd zijn, als beide zaken, wellicht niet nu maar in een verdere toekomst in verband met elkaar tot ontwikkelingen zouden leiden waarin zich op de een of andere wijze de vroegere onrust en de vroegere Russisch-Chinese belangenstrijd in dit gebied zouden voortzetten.

De geschiedenis zal zich echter niet licht herhalen: de Chinezen zullen hun belangen in Singkiang - de bodemrijdommen (Uranium) en de atoom- en raketproefterreinen (Lop Nor) - nu verdedigen met de tientallen divisies die zij daarvoor gereed houden en de Sowjet-Unie van haar kant zal wel geen directe interventie wagen.

Veel zal echter ook afhangen van de beweging onder de autochtone bevolking zelf, die zich noch nimmer lang naar vreemd gezag heeft gevoegd.

H O O F D S T U K   I I

ACTIVITEITEN VAN DE COMMUNISTISCHE PARTIJ VAN NEDERLAND

De verkiezingscampagne van de CPN

De laatste fase van de verkiezingscampagne werd door de CPN ingezet op 6 februari j.l. met een openbare bijeenkomst in Krasnapolsky te Amsterdam. Achtereenvolgens voerden het woord: lijststaanvoerder Henk Hoekstra, wethouder Harry Verheij en de Kamercandidaten Joop Wolff en André de Leeuw. Hoewel de bijeenkomst was aangekondigd als een "teach-in" - een opzet die de vrije meningswisseling centraal stelt - werd er geen gelegenheid gegeven tot een direct debat, waardoor de CPN-woordvoerders kritische vragen vrij gemakkelijk konden ontwijken.

Behalve tegen de regeringspolitiek werden er van CPN-zijde ook scherpe aanvallen gericht tegen "de rechtse leiders van de PvdA", tegen D'66 ("een slechte nabootsing van de Union pour la République Nouvelle, die in 1958 in Frankrijk Generaal De Gaulle tot dictator uitriep") en tegen de PSP. Opmerkelijk was, dat deze laatste partij verweten werd aan "cellenbouw" te willen doen, een activiteit waar de communisten toch ook wel enige ervaring in hebben. In "De Waarheid" van 4 februari werd hierop uitvoerig ingegaan, waarbij vooral de PSP-ers Van der Spek en Gortzak (voormalig CPN-bestuurder) het moesten ontgelden. Het blad merkte sneerend op, dat de "republikein" Van der Spek in zijn betrekking "als hofleraar van de prinsessen van Oranje" toch niet erg veel ervaring kan hebben opgedaan voor de strijd voor lotsverbetering van de arbeiders.

"Deze Van der Spek" - aldus de CPN-krant - "blijkt een politiek te willen voeren van 'cellenbouw' in de vakorganisaties en bedrijven, die alleen maar gericht kan zijn tegen de actie-eenheid van de arbeiders. En dit wordt nog onderstreept door de speciale rol, die daarbij is toebedeeld aan H. Gortzak, de man die zich bij de ondernemers zo'n prettige reputatie wist te verwerven als scheurmaker van arbeidersorganisaties".

En met een verwijzing naar het uittreden uit de PSP van de pacifistisch ingestelde professor Rasker, voerde "De Waarheid" daar

hypocritisch aan toe dat "steeds meer mensen beseffen dat de PSP anders uitpakt dan zij bij de oprichting verwachtten".

In de strijd om de gunst der kiezers besteedde het dagblad van de CPN voorts veel aandacht aan studentenbelangen en studentenactiviteiten, er mede van uitgaande dat in deze kringen de toekomstige politieke leiders schuilen.

Van al de inspanningen, die de CPN zich - evenals alle andere partijen - heeft getroost om bij deze verkiezingen zo goed mogelijk uit de stembus te komen, dient één initiatief, dat nogal de aandacht trok, in het bijzonder te worden vermeld. Een aantal Amsterdamse kunstenaars (o.w. Jan Wolkers, Frits Sieger, Bart Wellerdieck en Henk van der Horst) toonde zich bereid ieder een z.g. "bruggebord" te vervaardigen, waarop op kunstzinnige wijze een verkiezingseis van de CPN werd aangeprezen.

Beoordeling van de verkiezingsresultaten der CPN

Bij een beschouwing van de uitkomsten van de op 15 februari gehouden Tweede Kamer-verkiezing, lijkt het goed hierbij zowel de vorige, soortgelijke verkiezing van 1963 te betrekken, als de in 1966 plaats gehad hebbende verkiezingen der Provinciale Staten en Gemeenteraden.

In 1959 behaalde de CPN bij de toen gehouden Kamerverkiezing 2.41% der stemmen; een na-oorlogs dieptepunt. Enerzijds veroorzaakt door de nog vrij stroeve Oost-West verhouding in de wereld en anderzijds door de strubbelingen, welke de partij in 1958 had te verduren. Nadien kwam de CPN deze moeilijkheden in eigen rijen geleidelijk aan te boven; de oppositie van dissidente communisten schrompelde ineem tot een onbetekend groepje. De internationale verhoudingen werden - voornamelijk door toedoen van Chroestsjow - gaandeweg minder gespannen. Zo kon de CPN, ondanks enige concurrentie van de PSP en de Boerenpartij, zich wat herstellen in 1963 en verkreeg zij 2.76% van het stemmental. De BP en PSP bereikten toen respectievelijk 2.12% en 3.02%.

Tussen 1963 en 1966 heeft de CPN naarstig gewerkt aan verbetering van haar positie onder het Nederlandse volk. Haar nieuwe, autonome koers, die zich met name manifesteerde door een kritische houding tegenover Rusland, moest ons volk duidelijk maken dat de CPN werkelijk een nationale partij was.

Een partij, die nog wel radicaal bleef, maar zich tevens ten volle inzette voor de belangen der werkers, niet alleen voor de arbeiders, maar ook voor de middenstanders en, zoals onlangs nog bleek, eveneens voor b.v. artsen en studenten.

Dit bezorgde de CPN ongetwijfeld een bepaalde goodwill bij hen die voordien schroomden op een communistische partij te stemmen. Anderzijds verloor de CPN enig terrein, door haar voor een deel van haar "oude" aanhang al te "burgerlijk" optreden, met name t.a.v. het huwelijk van Prinses Beatrix.

Deze ontwikkeling werd bij de PS '66 weerspiegeld in een geringe winst hier en een veelal ook klein verlies elders.

Totaal verkreeg de CPN 2.72% der stemmen. Een lichte achteruitgang dus ten opzichte van 1963. Ongetwijfeld is de stormachtige groei van de BP bij deze verkiezingen van invloed geweest op de resultaten van de CPN. Ook de PSP maakte bij deze verkiezingen een goede winst. De BP steeg van 2.12% in '63 tot 6.73% bij de PS '66 en de PSP van 3.02% tot 4.99%.

Blijkbaar heeft toen een groot aantal kiezers, die van hun ontevredenheid over de regeringspolitiek wilden doen blijken, zich afgewend van de grote partijen en hun stem gegeven aan de Boerenpartij. Velen van deze lieden, die kort daarna weer naar de stembus werden geroepen voor de Gemeenteraadsverkiezingen 1966, zochten toen echter tevergeefs naar de BP op de plaatselijke lijsten. De BP had haar sterke groei zelf niet bij kunnen houden en was er niet in geslaagd om overal tot een bepaalde organisatie te komen, die haar in staat gesteld zou hebben aan de plaatselijke GR-verkiezingen met eigen lijsten deel te nemen. Ook de PSP kwam maar hier en daar uit.

Hoewel de CPN maar in ruim 150 gemeenten aan de verkiezingen deelnam, bereikte zij daarmee toch wel het grootste deel der bevolking, daar zij in vrijwel alle grotere plaatsen met een eigen lijst uitkwam.

In zeer veel gevallen had de CPN daarbij geen concurrentie van de BP en/of de PSP te duchten. Het al of niet meedoen van deze beide partijen (en met name de BP) bleek in hoge mate de resultaten van de CPN te beïnvloeden (zie ook MO 6-1966), al heeft de CPN haar toen behaalde winst ongetwijfeld ook voor een deel

op eigen krachten bereikt. De voortgezette nationale autonome koers, het meer vertonen van een "eigen gezicht" in de bedrijven en inzake Vietnam, zullen niet hebben nagelaten de CPN voor bepaalde kiezers aantrekkelijk te maken.

Aan de nu op 15 februari 1967 gehouden Kamerverkiezing namen uiteraard naast de CPN overal ook de BP en de PSP deel, terwijl bovendien nog een groot aantal nieuwe partijen zich in de strijd mengden. Toch waren de vooruitzichten voor de CPN niet ongunstig.

Aan haar eigen beeld voor het Nederlandse volk was niets ten nadele voor haar veranderd. Het uitgenodigd worden voor vele "teach-in's" en forums bracht haar al dichter bij het volk en het in het algemeen slagvaardig en begrijpelijk optreden van haar vertegenwoordigers daarin, zal het effect van deze presentaties zeker ten gunste van de partij hebben beïnvloed.

De PSP, die bij de GR '66 in de meeste plaatsen waar zij meedeed reeds terrein had verloren t.o.v. PS '66 en kennelijk bezig is haar greep op de kiezers te verliezen, ging met weinig vertrouwen de Kamerverkiezingen tegemoet.

De Boerenpartij had bij de GR '66 hier en daar nog wel winst gemaakt, doch elders verloren. En sindsdien deden enige onverkwikkelijke zaken deze partij bepaald geen goed.

De uitkomsten van de recente Kamerverkiezingen toonden aan dat de PSP sterk was teruggelopen. Van 3.02% in 1963 was zij bij de PS '66 opgeklimmen tot 4.99% en via de in veel plaatsen al ongunstig uitgevallen GR-verkiezing, nu in 1967 gedaald tot 2.86%.

De BP gaf een gelijke ontwikkeling te zien, al wist zij nog wel duidelijk boven het peil van 1963 te blijven.

In 1963 verkreeg de BP 2.12%, bij de PS '66 : 6.73% en via de gedeeltelijke teruggang bij de GR '66, kwam zij dit jaar bij de Kamerverkiezing tot 4.77%.

Vanzelfsprekend heeft de CPN bij deze ontwikkeling garen gesponnen. Naast haar "eigen inbreng" zullen de nederlaag van de PSP en het verlies van de BP er toe hebben medegewerkt, dat de CPN zodanig vooruitging, dat zij zelfs tot zetelwinst kon komen en nu met vijf man in de Tweede Kamer vertegenwoordigd is.

De communistische partij wist bijna een kwart miljoen stemmen op zich te verenigen of wel 3.61% van het totale stemmental.

Het is natuurlijk moeilijk uit te maken welke invloed elke factor hierbij heeft gehad. Uit het feit dat, met name in de grotere industrie-steden, waar bij de GR '66 de BP en de PSP ook waren vertegenwoordigd en de situatie bij de onderscheidene verkiezingen dus vrijwel gelijk is te achten, de CPN haar winst bij de GR '66 behaald, nu nog wist te vergroten, blijkt wel dat de aantrekkingskracht van deze partij voor de kiezers is toegenomen.

Het volgende staatje geeft hiervan een duidelijk beeld.

	TK 1963	PS 1966	GR 1966	TK 1967
Leeuwarden	1.7.	1.8.	2.3	2.5
Groningen	5.0.	4.9.	5.4.	6.1
Enschede	7.3.	7.0	7.6.	7.9
Nijmegen	1.1.	1.2.	1.4	2.2
Utrecht	1.9	2.0.	2.6.	2.9
Amsterdam	12.2	11.2	13.1.	14.7
Haarlem	4.1.	3.8.	4.5.	5.1
's-Gravenhage	2.7.	2.5	2.8.	3.4
Leiden	3.9.	3.6	4.4.	5.1
Rotterdam	4.0.	4.6	5.5.	5.7
Eindhoven	0.8	1.0	1.1.	1.9
Tilburg	0.8.	1.2.	1.2	2.2

Een te Utrecht gehouden verkiezingsonderzoek verschaftte vergelijkingsmateriaal tussen de uitslagen van de GR '66 en TK '67. Nieuwe kiezers voor de CPN bleken o.m. afkomstig te zijn uit de PvdA, de PSP en de BP, die respectievelijk 4%, 7.8% en 4.5% aan de CPN verloren.

Naast deze "nieuwe" kiezers, heeft de CPN voor haar totale vooruitgang zeker ook profijt gehad van de "oude Boerenklanten", die bij de PS '66 op de BP hadden gestemd, doch (zoals eerder werd opgemerkt) bij ontstentenis van de BP bij de GR '66 hun stem aan de CPN hadden gegeven en nu bij de TK '67 deze nieuwe partij maar "trouw" zijn gebleven.

Toch zullen vermoedelijk ook vele van deze "Boerenstemmen",

die de CPN bij de GR '66 verkreeg, bij de TK '67, nu zij weer op de BP konden stemmen, naar de Boerenpartij zijn teruggevloed. De resultaten van de CPN in een aantal plaatsen, waar deze partij bij de GR '66 mede door afwezigheid van de BP ter plaatse toen aanzienlijke winst kon boeken, laten althans voor de TK '67 op één uitzondering na, weer een duidelijk verlies zien, zoals uit het volgende overzicht blijkt.

	TK 1963	PS 1966	GR 1966	TK 1967
Emmen	4.4	4.9	6.7	6.3
Almelo	4.3	4.0	6.6	5.6
Alkmaar	3.2	3.1	6.1	4.7
Beverwijk	4.7	4.2	6.3	6.1
Velsen	4.4	4.1	6.7	5.9
Dordrecht	2.1	2.2	3.7	3.4
Kerkrade	2.5	4.4	5.9	4.7
Zaandam	11.3	10.6	14.5	<u>15.1</u>
Zaandijk	10.9	9.7	16.2	13.5
Assendelft	11.7	10.0	16.3	13.7
Koog a/d Zaan	14.1	16.4	24.8	19.5
Krommenie	15.8	14.5	20.0	17.4
Oostzaan	17.2	16.8	29.3	21.1
Wormerveer	13.3	11.8	16.2	14.6

Vergeleken bij de TK '63 verkreeg de CPN de grootste stemmenwinst in de provincie Noord-Holland, t.w. 25.133. Hiervan nam Amsterdam er 15.175 voor zijn rekening en bracht zo zijn percentage op 14.7. Toch werd de dominerende positie van de hoofdstad in de CPN enigszins aangetast, want leverde Amsterdam in 1963 nog 35% van het landelijk stemmental, dit aandeel is nu geslonken tot 30%.

De relatief grootste winst boekte de CPN in Noord-Brabant waar zij haar stemmental verdrievoudigde en in Limburg waar zij dit verdubbelde. Een beschouwing van de relatieve procentuele vooruitgang (d.w.z. het in vergelijking tot 1963 thans verkregen winstpercentage) levert voor de provincies dit verrassende beeld:

Noord-Brabant een vooruitgang van	160 %
Limburg	83 %
Gelderland	50 %
Utrecht	50 %
Drente	45 %
Friesland	33 %
Zuid-Holland	33 %
Zeeland	33 %
Groningen	28 %
Noord-Holland	20 %
Overijssel	12 %

Voor een beschouwing per provincie moge worden verwezen naar de bijlage.

De Februari-staking in de ban der partijpolitiek

Evenals vorig jaar is de Februari-staking van 1941 in Amsterdam weer onverdeeld herdacht. In een op 10 februari uitgegeven oproep van het "Comité Herdenking Februaristaking", die ook door de CPN was onderschreven, werd gesteld:

"Wie - vervuld van zorg - ziet hoe het neo-fascisme op tal van plaatsen in de wereld, vooral in Duitsland door middel van de NPD, een rol gaat spelen in het openbare leven, begrijpt ten volle de actuele betekenis van een herdenking van de staking van 1941".

Hoewel de CPN-leiding gaarne deze politieke kant van de herdenking uitvoerig door één of meer communistische sprekers had willen laten beklemtonen, heeft zij, ingevolge de gemaakte afspraken binnen het bovenvermeld Comité, van dergelijke activiteiten moeten afzien. De herdenking op 25 februari behield dan ook het waardige en eensgezinde karakter van een stil defilé langs het standbeeld "De Dokwerker" op het Jonas Daniël Meijerplein. Namens de CPN werd door Paul de Groot en Wessel Hartog een krans gelegd.

Daar het politiek aspect van deze gebeurtenis voor de communisten echter doorslaggevend is en zij bovendien in een gemeenschappelijke herdenking de door hen begeerde initiatiefrol van hun partij in de staking van 1941 te weinig tot uitdrukking zien komen, organiseerde de CPN-leiding toch tevens

nog een "eigen" openbare herdenking op 23 februari in Marcanti. Voor enkele honderden toehoorders betoogde Paul de Groot, dat het ditmaal minder een "sentimentele" dan wel een "strijdbare" herdenking betrof. Hij benadrukte de dreiging van een weer opstekend fascisme in West-Duitsland, niet alleen door de NPD, maar ook door de politiek van "de oud-nazi Kiesinger en de rechtse sociaal-democraat Brandt".

"Willy Brandt en zijn aanhangers", aldus De Groot, "leveren het bewijs dat in West-Duitsland niet alleen de nazi's, maar ook de rechtse sociaal-democraten onverbeterlijk zijn. Dat zij dezelfde weg gaan als hun voorgangers, die voor Hitler de stijgbeugel hebben opgehouden".

Met een nauwelijks verhulde kritiek op de politiek der Oost-Europese staten, wees de CPN-voorzitter er op, dat "diplomatieke stappen", die gericht zijn op "ontspanning", geen afdoende beteugeling vormen van dit gevaar. Zijns inziens moesten de arbeiders zich niet in slaap laten sussen door bijvoorbeeld een verdrag tegen de verspreiding van A-wapens of door het aanknopen van diplomatieke betrekkingen tussen Roemenië en West-Duitsland.

"Als Nederland met de DDR diplomatieke betrekkingen zou aanknopen", zo stelde De Groot, "dan zou dit in het belang van Nederland zijn en van de DDR. Maar er ontstaat daardoor geen enkele vermindering van de dreiging van het fascisme en oorlog in West-Duitsland".

Naar de mening van De Groot zou deze dreiging dan ook alleen maar wecrstaan kunnen worden door de harde klasse- en massastrijd in ons land en andere landen, maar bovenal in West-Duitsland onder aanvoering van een autonome Westduitse CP. In dit verband bracht de CPN-leider weer scherpe kritiek uit op "het revisionisme en de ontaarding die van Chroestsjow zijn uitgegaan en die de agressiviteit van de Westduitse militairen meer in de hand hebben gewerkt dan alle Kiesingers en Brandts ooit kunnen doen"(!)

"Het kan noch op de Amerikaanse, noch op de Westduitse imperialisten enige indruk maken als, zoals tegenwoordig in de Sowjet-pers wordt gedaan, verontrusting uitgesproken wordt over de toename van het fascisme in West-Duitsland en tezelfdertijd de funeste politiek van Chroestsjow wordt voortgezet, niet alleen in Duitsland, maar vooral in Azie".

Wel heel ver afdwalend van de Februari-staking betoogde De Groot, dat de voornaamste voorwaarde voor een vruchtbare discussie met de Aziatische CP'en gevormd wordt door "het herstel van de fouten die door de anti-leninisten in de Sowjet-Unie vooral tegenover de Chinese CP zijn begaan". En zijn kritiek op de Sowjet-Unie voortzettend vervolgde hij:

"Het heeft ook geen zin over Europese veiligheid te praten als geduld wordt, dat de Amerikaanse kolonialisten systematisch de grenzen van de socialistische Vietnamese Volksrepubliek schenden. Als hiertegenover niet anders dan platonische protesten worden gesteld (opm.: bedoeld is, van Sowjet-zijde), kan men zich er dan ook over verwonderen als, vroeg of laat, de Duitse revanchisten zulke schendingen ook in Europa zullen proberen?".

Hiermede teruggekeerd op zijn uitgangspunt sprak de CPN-voorzitter in zijn peroratie het vertrouwen uit dat

"de arbeidersklasse van de Sowjet-Unie grondig de door Chroestsjow ingevoerde reformistische politiek zal stopzetten en de beginselen van het leninisme volledig in ere zal herstellen en in praktijk brengen in Europa en in Azië".

Resumerend kan gesteld worden dat Paul de Groot de herdenking van de Februari-staking aangegrepen heeft om nogmaals zijn welhaast paranoïde afkeer van Chroestsjow naar voren te brengen en tevens om de z.i. ten onrechte op ontspanning in Europa gericht politiek van de Oosteuropese staten aan de kaak te stellen.

Hoezeer de CPN-voorzitter de communistische partijpolitiek heeft laten prevaleren boven de werkelijke zin van de Februari-staking, bleek uit zijn scherp protest tegen de gedwongen machts-overdracht van Soekarno aan Soeharto.

"Wij moeten onze stem verheffen ten gunste van Soekarno", aldus De Groot. "Wij moeten van de Nederlandse regering eisen dat zij elke steun aan "het generaalsbewind" onmiddellijk stopzet. Maar ook en vooral zullen de socialistische landen alle consequenties uit een onwettige afzetting van Soekarno moeten trekken. Verdere samenwerking met het KNIL-bewind betekent medeplichtigheid aan het fascisme en kolonialisme in Indonesië".

Door de voorzitter van het Amsterdamse CPN-district, Wim van het Schip, werd voorgesteld namens alle aanwezigen een telegram aan de Nederlandse regering te zenden, waarin bovenstaande eis was vervat.

Hoewel de tekst van dit telegram tijdens de bijeenkomst niet werd bekend gemaakt, was dit voor de toehoorders toch geen reden om niet door een enthousiast applaus van hun instemming blijk te geven.

Communistische agitatie onder bouwvakarbeiders

Tijdens de openbare vergadering die het Amsterdams Bouwvak Comité en de Schilderscommissie op 23 januari hadden belegd, was besloten handtekeningen te verzamelen op een petitie voor verruiming van de werkgelegenheid en verhoging der werkloosheids-uitkeringen.

Enkele voormannen van de twee comité's, vergezeld van een 40-tal bouwvakarbeiders, hebben de petitie die, naar zij verklaarden, circa 2800 handtekeningen droeg, op 6 februari ten Departemente van Algemene Zaken overhandigd. De Minister-President stond hen niet te woord. Zij begaven zich daarna ook naar de gebouwen van de Tweede en de Eerste Kamer, alwaar zij afschriften van de petitie afgaven.

Op de 2e februari hadden de beide comité's al bekend gemaakt nog in de loop van de maand een demonstratie voor verhoging van de CAO-lonen, verkorting van de werktijd en volledige werkgelegenheid op touw te willen zetten. Een aantal leidende figuren, onder wie Koopman, Staphorst en Gmirrcp, nam vervolgens het besluit de middag van 23 februari voor een betoging te bestemmen.

Die dag trok te 13.30 uur een stoet van ongeveer 1000 bouwvakarbeiders van de Oranje Nassaulaan naar de Dam. Bij de start voerde Staphorst het woord. Spandoeken met leuzen gaven aan waarvoor werd gedemonstreerd. De betoging verliep zonder ordeverstoringen. Ze eindigde met een bijeenkomst in Krasnapolsky, waar Koopman de verzamelde bouwvakarbeiders (± 1200 man) toesprak. Hierbij merkte hij o.m. op, dat delegaties van arbeiders, op bouwobjecten, van de patroons een hogere loonsverhoging dan de toegestane zullen gaan eisen.

Ook in Rotterdam en Den Haag is van communistische zijde gepoogd de bouwvakarbeiders in beweging te brengen. De daartoe aangekondigde openbare bijeenkomsten konden echter wegens gebrek aan belangstelling niet doorgaan. In Rotterdam hebben

enkele CPN-bestuurders nog wel op 3 februari een petitie met 450 handtekeningen op het stadhuis afgegeven. (De onderhandelingen tussen de werkgevers en de erkende vakbonden hebben inmiddels op 1 maart, de dag waarop een nieuwe CAO van kracht zou moeten worden, nog geen vergelijk opgeleverd).

Volgens een artikel in De Waarheid van 25 februari acht de CPN de geëiste 7% loonsverhoging inmiddels al achterhaald en vordert ze voor alle werknemers een loonsverhoging van 10%, teneinde "de stijgende kosten voor het levensonderhoud en de verslechtingen van de Zijlstra-politiek op te vangen en enige verbetering van de koopkracht der werkende bevolking te bereiken".

H C C F D S T U K III

ACTIVITEITEN VAN DE COMMUNISTISCHE HULFORGANISATIES

Internationale frontorganisaties

Nagenoeg alle internationale frontorganisaties - de "Fédération Internationale des Résistants" (FIR) vormt wellicht een uitzondering - zijn van tijd tot tijd reeds het toneel geweest van conflicten tussen Russen en Chinezen met hun respectieve aanhangers. In de "Internationale Vereniging van Democratische Juristen" (IVDJ) en de "Wereldvrede Raad" (WVR) is de vijandschap tussen deze beide partijen onlangs nog weer eens tot een uitbarsting gekomen.

In de WVR werd het (enige) Chinese secretariaatslid, Li Shou-pao, er de dupe van. Zoals bekend, wist het sedert 1954 te Wenen gevestigde secretariaat van de WVR - na het verbod van de Oostenrijkse regering om nog langer op haar territorium actief te zijn (1957) - haar werkzaamheden te Wenen voort te zetten onder dekmantel van het "Internationale Instituut voor de Vrede" (IIV). De leden van het WVR-secretariaat werden benoemd tot leden van dit naar buiten onafhankelijke Instituut, waardoor zij hun visa telkenmale verlengd wisten te krijgen. Toen echter het visum van Li Shou-pao onlangs afliep, weigerden de verantwoordelijke WVR-leden bij de Oostenrijkse autoriteiten te verklaren dat hij aan het Instituut verbonden was, zodat hij Oostenrijk per eerstkomende gelegenheid moest verlaten. China nam deze manipulatie uiteraard hoog op. Daags na het vertrek van Li Shou-pao uit Wenen, publiceerde het Chinese Vredescomité een uiterst scherpe verklaring, waarin o.m. werd gesteld:

".. de verwijdering van het Chinese secretariaatslid uit Wenen is geenszins een op zichzelf staand incident. Het is een onderdeel van het plan dat de Sowjet-revisionisten hebben opgezet om hun samenwerking op alle fronten met de Verenigde Staten te bevorderen en een nieuwe golf van anti-China-gevoelens los te slaan..... Wij zouden een ernstige waarschuwing willen richten tot de Sowjet-revisionisten en hun volgelingen in het WVR-secretariaat: U zult de volle verantwoordelijkheid moeten

dragen voor deze splitsing van de wereldvredebeweging en alle gevolgen ervan."

Kort na deze gebeurtenissen in de WVR deed zich een incident voor in de IVDJ. Deze organisatie hield in januari j.l. te Parijs een congres ter viering van haar 20-jarig bestaan. Hoewel het hier uiteraard een heel bijzondere bijeenkomst betrof, schitterden de Chinese juristen door afwezigheid. Op 15 januari zond de Chinese "Bond voor politieke wetenschap en recht" te Feking een telegram aan de vergadering, met een verklaring inzake de weigering van de Chinese IVDJ-leden om aan de bijeenkomst deel te nemen en een fel protest tegen "de conspiratieve activiteiten van een handje vol IVDJ-leiders, gemanipuleerd door de Sowjet-revisionisten".

Zo veroorzaakt het Sino-Sowjet conflict een nog steeds breder wordende kloof tussen de pro-Moskou en pro-Peking georiënteerde leden van de verschillende internationale frontorganisaties. Men kan zich dan ook afvragen hoe lang het nog zal duren vóór China zich geheel uit deze organisaties zal terugtrekken en wellicht op enigerlei wijze een eigen internationaal front zal organiseren. Een mogelijkheid waarover onder meer in de "wereldvrede raad" al meer dan eens is gespeculeerd.

De Unie van Sowjet-vriendschapsverenigingen

Het is wellicht nuttig nog even een terugblik te werpen op de tweede al-unie conferentie van de "Unie van Sowjet-verenigingen voor vriendschap en culturele betrekkingen met het buitenland", die eind januari in Moskou is gehouden. De officiële verslagen, die hierover van Russische zijde zijn gepubliceerd, werken namelijk zeer verhelderend ten aanzien van de Sowjet-Russische opvattingen over het dienstbaar maken van de culturele uitwisseling aan de buitenlandse politiek.

De Unie van Sowjet-verenigingen, die in 1958 werd opgericht om op modernere wijze het werk van de verouderde, vooroorlogse WOKS voort te zetten, heeft van meet af aan een belangrijke rol gespeeld in het kader van de op het buitenland gerichte "vriendschaps-offensieven" van de Sowjet-Unie. De Unie, zo blijkt uit de thans ter beschikking gekomen verslagen, is in negen jaar

uitgegroeid tot de grootste massa-organisatie van de Sowjet-Unie en wordt thans geacht 30 miljoen (!) Sowjet-burgers te vertegenwoordigen.

Dit laatste impliceert dat, wanneer de in Moskou zetelende leiding van de Unie van Sowjet-verenigingen op een algemene conferentie vraagstukken van politieke aard aan de orde stelt, zij zich daarbij formeel richt tot 30 miljoen Russen. Dit betekent, dat deze organisatie zodanig is geplaatst in de Sowjetmaatschappij, dat zij een bijdrage kan leveren aan de vorming van de publieke opinie in de Sowjet-Unie.

Ten aanzien van het buitenland is de Unie van Sowjet-verenigingen uitgegroeid tot een belangrijke organisatie voor doorsluizing van politieke informatie en, in principe, voor beïnvloeding der publieke opinie in de verschillende landen waarmede contact wordt onderhouden. (We komen hier op het terrein van de onder de Unie ressorterende bilaterale vriendschapsverenigingen, waarvan de Vereniging Nederland-USSR er een is. Er zijn thans ongeveer 50 van dergelijke verenigingen, verspreid over de gehele wereld.)

Uit de teksten van de verschillende redevoeringen, die op de al-unie conferentie van eind januari zijn gehouden, en uit de verklaringen, die ter gelegenheid van de conferentie zijn gepubliceerd, blijkt dat ditmaal het vraagstuk van de oorlog in Vietnam aan de orde is gesteld en op intensieve wijze is behandeld.

Uit de wijze, waarop dit is geschied, is - opnieuw - kunnen blijken, dat de Unie van Sowjet-verenigingen een essentiële taak heeft te vervullen bij de opinievorming omtrent de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie - en dat het daarbij om meer gaat dan het afleggen van min of meer incidentele verklaringen over bijvoorbeeld de oorlog in Vietnam.

Tot de belangrijkste stukken die op de conferentie werden behandeld, behoorde een begroetingsboodschap van het Centraal Comité van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie. Daarin werd vastgesteld, dat het tot de taak van de Unie van Sowjet-verenigingen behoort de ideeën te belichamen van de vrede en de vriendschap tussen de volkeren, van de sociale en nationale bevrijding, van de democratie en het socialisme. Het is daartoe

noodzakelijk, aldus de boodschap, op elke mogelijke wijze de broederlijke verbondenheid en samenhang met de volkeren van de socialistische landen en de solidariteit met de volkeren van Azië, Afrika en Latijns Amerika, die vechten voor hun politieke en economische onafhankelijkheid tegen de imperialistische reactie en haar agressieve acties, te versterken. Bij de verdere ontwikkeling van betrekkingen en contacten met de progressieve mensen in de kapitalistische landen, aldus het CC-CPSU, dient de Unie van Sowjet-verenigingen het principe van de vreedzame coëxistentie van staten met verschillende sociale stelsels, in de praktijk uit te dragen....

De boodschap van het CC-CPSU besloot als volgt: "... het is de eervolle taak van de Unie van Sowjet-verenigingen van vriendschap, de waarheid over de Sowjet-Unie te verbreiden tot in alle hoeken van de wereld, het publiek te informeren over de geïnspireerde inspanning van het Sowjet-volk voor de uitvoering van de besluiten van het 23e CPSU-congres en de wereld-historische betekenis duidelijk te maken van de weg, die door ons land in 50 jaar Sowjet-macht is afgelegd".

De resolutie, die de conferentie tenslotte aannam over de oorlog in Vietnam - gegoten in de vorm van een "boodschap aan alle maatschappelijke organisaties in de wereld" - paste geheel in het door het CC van de CPSU aangegeven kader. Ver-rassend waren daarbij nog wel de zeer agressieve bewoordingen, waarin het stuk was vervat. Een en ander culmineerde in de passage: "Namens het Sowjet-volk doen wij een beroep op alle eerlijke mensen en alle progressieve organisaties in de wereld de afschuwelijke misdaden van het Amerikaanse imperialisme in Vietnam te ontmaskeren. Geen enkel eerlijk man mag denken, dat dit hem niet aangaat".

Vereniging Nederland-USSR

Het februari-nummer van het Maandblad van de Vereniging Nederland-USSR kan oppervlakkig bezien de indruk wekken, dat de leiding van de Nederlands-Russische vriendschapsvereniging het verstandig bleef achten zich, onder de dreiging van een open conflict met de CPN-leiding, zo stil en onopvallend mogelijk te gedragen.

Bij nadere beschouwing van de laatste der 24 pagina's echter moet men ofwel aannemen, dat het kunstig laveren tussen Russische en Nederlandse vrienden de leiding van Nederland-USSR op de duur zwaar begint te vallen, ofwel veronderstellen, dat men het ditmaal maar wil afdoen onder het motto: "Laten we maar doen, of we gek zijn".

Op de achterpagina komt een aankondiging voor van een viertal reizen naar de Sowjet-Unie, die de vereniging tegen gereduceerde prijzen voor haar leden heeft voorbereid, welk bericht, welhaast laconiek, opent met:

"Dit jaar bestaat de Sowjet-Unie vijftig jaar! Een goede gelegenheid er een bezoek aan te brengen".

Pagina 22 brengt overigens een kort bericht over een eind 1966 gehouden bestuursvergadering van de Vereniging USSR-Nederland in Moskou en behelst summiere mededelingen over het door deze zustervereniging opgestelde "werkplan" voor 1967. Dit uitermate sober gehouden artikelkje lijkt weinigzeggend. Het spreekt echter boekdelen, wanneer men bedenkt, dat USSR-Nederland en Nederland-USSR partners zijn in een cultureel accord onder auspicien van de "Unie van Sowjet-vriendschapsverenigingen", dat elk jaar opnieuw in de maand februari placht te worden verlengd op een formele, feestelijke bijeenkomst in Amsterdam of Moskou...

"Fetikles" en Von Kielmansegg

Als uitvloeisel van de protestactie van een zevental leden van de communistisch georiënteerde studentenvereniging "Fetikles" op 17 januari 1967 in Maastricht, gericht tegen de persoon van Generaal Von Kielmansegg, moesten enigen van hen zich op 3 februari j.l. voor de kantonrechter in Limburgs hoofdstad verantwoorden.

Overeenkomstig de tactiek van de communisten bij dit soort situaties, lieten zij daarbij niets aan het toeval over. Allereerst werd "op initiatief" van enkele vroegere verzetsmensen een petitie opgesteld tegen de strafvervolging van de voornaamste verdachte, de 20-jarige Amsterdamse student Peter de Leeuw. De organisatoren slaagden er in de petitie in twee dagen tijd door 120 min of meer vooraanstaande wetenschapsmensen,

kunstenaars en verzetsmensen, te laten ondertekenen.

Voorts trachtte de verdediger van de Periklieten, de Haarlemse communist mr. M. Proper, Von Kielmansegg als getuige te laten optreden. Ook deed hij een poging de op de zitting aanwezige voorzitter van het Nederlands Auschwitzcomité en de vice-voorzitter van "Verenigd Verzet", de fervente communisten J. Slagter en L. Koning, als getuigen-deskundigen te laten horen. De kantonrechter ging evenwel op geen van beide verzoeken in.

Deze activiteiten vormden uiteraard een onderdeel van de algemene hetze van de communisten tegen Von Kielmansegg. Wat speciaal deze actie betrof, zat echter vermoedelijk ook nog de gedachte voor, dat de partij er wellicht winst uit zou kunnen peuren bij de Tweede Kamerverkiezingen van 8 februari j.l. Ongetwijfeld werd daarbij gespeculeerd op de ook buiten eigen kring bestaande bezwaren tegen de komst van Von Kielmansegg.

De communistische studenten hoopten er echter ook voor zichzelf propagandistische munt uit te slaan. In de eerste plaats vestigde Perikles (50 leden, waarvan nog niet de helft actief) met de protestactie weer eens de aandacht van een breder publiek en meer speciaal van de Amsterdamse studentenwereld op zich, hetgeen niet zonder resultaat bleef.

In de tweede plaats speculeerden zij vermoedelijk op betere winstkansen bij de in februari in alle universiteitssteden te houden verkiezingen van de grondraden (plaatselijke studentenvertegenwoordigingen). Op de kandidatenlijst van de Studentenvakbeweging (SVB) voor de grondraad van de Universiteit van Amsterdam, stonden, naar verluidt, vier Periklieten op een verkiesbare plaats, waarvan er twee in Maastricht aan de eerder gememoreerde actie hadden deelgenomen. Dat gebeurde kennelijk mede met de bedoeling de SVB aan zetelwinst te helpen, waardoor misschien ook lager op de lijst geplaatste Periklieten, onder wie de eerdergenoemde Peter de Leeuw, een kans zouden krijgen eveneens in de grondraad te worden opgenomen.

De verwachtingen van de communisten dienaangaande werden evenwel niet bewaarheid. Bij de verkiezingen daalde het aantal zetels van de SVB in Amsterdam zelfs van 34 naar 28 (van de 50).

H O O F D S T U K I V

ANDERE GROEPERINGEN

Paasmarsen 1967

Pacifistische groeperingen in de gehele wereld hebben er de laatste jaren een gewoonte van gemaakt rond Pasen hun belangrijkste protestacties te organiseren. Zo worden - om enkele voorbeelden dicht bij huis te kiezen - met Pasen in Engeland de bekende "Aldermaston"-marsen gehouden, terwijl in Duitsland de "Ostermärsche" eveneens een begrip geworden zijn.

In Nederland heeft het pacifistische "Comité 1961 voor de vrede" met haar jaarlijkse "Paasmarsen" een soortgelijke traditie weten op te bouwen. Aanvankelijk organiseerde het comité deze marsen alleen, na 1963 in samenwerking met de communistische "Nederlandse Vredesraad" (NVR). In 1966 werd bovendien een speciale "ABC-protestmars" voor jongeren georganiseerd door een "werkgroep", bestaande uit leden van pacifistische en links-socialistische jongerenorganisaties. Deze mars had - vooral door toedoen van de deelnemende provo's en hun Belgische geestverwanten, de revo's - een wat radicaler karakter dan de gebruikelijke Paasmarsen.

Het beeld ziet er voor de komende Paasdagen niet anders uit. Alleen staan er deze keer wederom méér activiteiten op de pacifistische Paas-agenda dan in voorgaande jaren. De communistische deelname aan deze demonstraties is echter vooralsnog een open vraag, zoals hieronder nog nader zal worden uiteengezet.

De reeks Paas-activiteiten start op 24 maart a.s. (Goede Vrijdag) met een speciale demonstratie in Amsterdam, georganiseerd door de "Aktiegroep Vietnam". Op de avond van dezelfde dag zullen in Rotterdam de deelnemers bijeenkomen voor de "ABC-protestmars", welke dit jaar zal worden gehouden onder de naam: "Jongeren 3-daagse vredesmars". (De oude naam heeft men o.a. losgelaten met het oog op het actie-thema "Vietnam".)

Vanuit Rotterdam trekken de demonstranten op 25, 26 en 27 maart via Den Haag, Leiden en Haarlem naar Amsterdam, waar de mars op 27 maart zal eindigen. De organiserende "werkgroep" schijnt te rekenen op ongeveer 400 deelnemers. In werkelijkheid echter zal het aantal demonstranten waarschijnlijk veel lager liggen. Ook dit jaar zal vermoedelijk een aantal buitenlanders aan de mars deelnemen.

Het is de bedoeling, dat deze jongeren-Paasmars zal aansluiten op de traditionele mars van het "Comité 1961 voor de vrede". Deze start namelijk op 27 maart om 5 uur op de Dam te Amsterdam en eindigt in het oude RAI-gebouw, waar - evenals voorheen - een grote slot-bijeenkomst wordt gehouden.

De voorbereidingen van deze "Paasmars", meer in het bijzonder in verband met de rol welke de communistische "Nederlandse Vredesraad" daarbij speelt, vertoont dit jaar het zo langzamerhand gebruikelijke, verwarde beeld. Stereotiep is namelijk de volgende gang van zaken: de communisten laten niets van zich horen; het "Comité 1961 voor de vrede" maakt een aanvang met de voorbereidingen; de communisten voelen zich gepasseerd en protesteren; het comité gaat ongestoord verder met de organisatie en laat de communisten weten, dat zij alsnog kunnen meedoen; de communisten houden de zaak slepende en wekken de indruk dat zij geen medewerking zullen verlenen; en op het laatste moment doen zij tóch mee, om de "aansluiting bij de massa" niet te verliezen.

Het ziet er evenwel deze keer toch wel naar uit, dat de NVR er inderdaad weinig voor voelt medewerking aan de "Paasmars" te verlenen. Niet zozeer als gevolg van de weerstanden in het "Comité 1961 voor de vrede" tegen samenwerking met de NVR, die "altijd uit is op zoveel mogelijk winst voor eigen (communistische) zaak", maar als gevolg van de kritiek in het CPN-partijbestuur op deze vorm van samenwerking met pacifisten. (Zie het Maandoverzicht van december 1966.)

Desondanks is een communistische deelname aan de "Paasmars" uiteraard nog niet geheel uitgesloten. Wellicht zal het feit, dat het "Comité 1961 voor de vrede" ook een oproep tot deelname heeft gericht aan het "Jongeren-comité Vietnam" (waarin ook het communistische ANJV zitting heeft), aanleiding

kunnen zijn voor de communisten om - wederom terwille van de "aansluiting bij de massa"- op het laatste ogenblik toch nog allerlei principiële overwegingen terzijde te schuiven. Tot welk besluit men in deze situatie zal komen is op dit ogenblik nog niet te voorspellen.

Nog een aantekening bij de Kamerverkiezingen: de LOIT en de BP

In het in januari j.l. verschenen nummer van "LOIT-Zoekdienst", het onregelmatig verschijnende orgaan van de Landelijke Organisatie Invaliden Tochten (LOIT), een onbetekenende groepering van Nederlandse oud-SS'ers, werden de lezers van dit blad aangespoord, op 15 februari hun stem uit te brengen op de Boerenpartij.

Het is echter de vraag of een dergelijke verkiezingspropaganda in dit blad van oud-nazi's in de BP wel met onverdeelde instemming zal zijn begroet (voorzover zelfs de meer vooraanstaande leden er althans kennis van konden nemen). De in de Nederlandse pers gevoerde campagnes tegen de Boerenpartij en in het bijzonder tegen de BP-senator en oud-politiek delinquent Ir. Adams waren, nadat laatstgenoemde zich had teruggetrokken, immers juist enigszins geluwd en de BP had er slechts belang bij te voorkomen, dat haar opnieuw het etiket "fascistisch" zou worden opgeplakt.

Niettemin bleek uit deze (bescheiden) verkiezingsactie van de LOIT nogmaals een bepaalde verstandhouding tussen deze organisatie en de BP, althans in een zekere persoonlijke sfeer.

A G E N D A

<u>Datum:</u>	<u>Bijeenkomst:</u>	<u>Plaats:</u>	<u>Organisatie:</u>
4 maart 1967	Landelijke Conferentie	Amsterdam	Ned. Komitee tegen de verspreiding van kernwapens.
* 6 maart 1967	Bijeenkomst "studiegroep" WFWW	Praag	Wereldfederatie v. Wetensch. werkers.
18-19 maart 1967	Congres Fed. van Vrije Socialisten	Dordrecht	Landelijk Com. Fed. v. Vrije Socialisten.
* 25-26 maart 1967	Bijeenkomst ENO	Rome	Europäische Neu-Ordnung (neonazistisch).
27 maart 1967	Faasmars **	Amsterdam	Comité 1961 voor de Vrede (+ NVR?).
* 27 maart - 3 april '67	9e IUS-Congres	Mongolië (Ulanbator)	Intern. Unie v. Studenten.
23 mei 1967	NVB-stertocht	Zwolle	Ned. Vrouwenbeweging.
Voorjaar '67	Conf. Europese CP'en	?	Oost- en Westeuropese CP'en.

* Nieuw, c.q. aangevuld.

** Voorafgaande aan deze Paasmars zal door links-socialistische en pacifistische jongeren een ABC-Vietnam protestmars worden gehouden (Rotterdam, Den Haag, Leiden, Haarlem en Amsterdam).

Bijlage

Overzicht per provincie van de door de CPN behaalde resultaten bij de Tweede Kamerverkiezingen op 15 februari 1967.

GRONINGEN

<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1963</u>	<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1967</u>	<u>Stemmen</u> <u>winst</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1963</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1967</u>	<u>stijging</u> <u>percent.</u>
13.452	18.649	5.197	5,0	6,4	1,4

Vooraf in de provincie Groningen ondervond de CPN bij de GR.verk.'66 weinig tegenstand van de BP en kwam zij toen tot soms zeer opmerkelijke winst. Op enkele uitzonderingen na werd dit peil bij de TK'67 lang niet bereikt. Tot deze uitzonderingen behoren de stad Groningen en Veendam, waar destijds bij de GR'66 de BP wel mee deed en de resultaten van de CPN drukte. De daar toen behaalde bescheiden winst kon thans worden vergroot.

In de stad Groningen verkreeg de CPN bij de TK'63: 5%, bij de GR'66: 5,4% en nu bij de TK'67: 6,1%.

Ten opzichte van 1963 behaalde de CPN in de 20 gemeenten waar zij aan de GR.verk.'66 deelnam, echter een ruime winst. De gemiddelde stijging in deze 20 plaatsen t.o.v. TK'63 was bijna 3%, een winst die ver uitsteekt boven de provinciale stijging van 1,4%.

FRIESLAND

<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1963</u>	<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1967</u>	<u>Stemmen</u> <u>winst</u>	<u>percentage</u> <u>TK verk.'63</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1967</u>	<u>stijging</u> <u>percent.</u>
5.562	7.919	2.357	2,1	2,8	0,7

In 13 plaatsen nam de CPN destijds aan de GR verk.'66 deel. Mede dankzij de geringe concurrentie van de PSP en BP (die slechts in weinig gemeenten met een lijst uitkwamen) maakte zij toen nagenoeg overal goede winst t.o.v. de TK'63; gemiddeld steeg het stemmen-percentage met 1,4.

Met uitzondering van Leeuwarden en Franeker (waar ook nu nog winst werd gemaakt) zijn de resultaten van de recente Kamerverkiezing minder dan bij de GR'66.

Bij de TK'67 verkiezing maakte de CPN in deze 13 gemeenten (waar ruim 86% van haar totaal in Friesland behaalde stemmen werden uitgebracht) evenwel nog een gemiddelde winst van ruim 0,8%.

In de andere plaatsen was deze winst lager; zoals hierboven reeds werd aangegeven steeg het stemmen-percentage van de CPN in deze gehele provincie met 0,7 en kwam de CPN van 2,1% in 1963 tot 2,8% thans.

DRENTE

<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1963</u>	<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1967</u>	<u>Stemmen</u> <u>winst</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1963</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1967</u>	<u>stijging</u> <u>percent.</u>
3.418	5.397	1.979	2,0	2,9	0,9

Vergeleken bij de GR'66 verkiezingen kon de CPN zich in Assen bij de laatste Kamerverkiezing goed handhaven, doch in de 8 andere plaatsen waar zij destijds aan de GR-verkiezingen deelnam, werden de resultaten van toen niet behaald. Deze waren gemiddeld ruim 1,5% lager.

Ook in Emmen moest de CPN een veer laten. Daar kwam de partij in 1963 tot 4,4%, klom bij de GR'66 op tot 6,7% en behaalde men bij de TK'67: 6,3%. Ten opzichte van 1963 echter nog altijd een winst van 1,9%, oftewel ruim 900 stemmen, waarmee Emmen bijna de helft van de in Drente behaalde winst leverde.

OVERIJSSSEL

<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1963</u>	<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1967</u>	<u>Stemmen</u> <u>winst</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1963</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1967</u>	<u>stijging</u> <u>percent.</u>
10.850	13.918	3.068	2,5	2,8	0,3

In deze provincie nam de CPN in 1966 in 8 plaatsen aan de GR verkiezingen deel en behaalde daarbij - veelal ook weer begunstigd door het niet uitkomen van de BP en PSP in verscheidene van deze gemeenten - goede resultaten. In enkele steden (waaronder Almelo en Hengelo) behaalde de CPN nu bij de Kamerverkiezing minder stemmen, in Zwolle en Deventer bleef het percentage gelijk en in Enschede werd zelfs nog winst geboekt.

Hier kwam de CPN van 7,3% in 1963, via 7,6% bij de GR'66 tot 7,9% bij de TK'67.

In vergelijking tot TK'63 kwam de CPN in deze 8 plaatsen tot een gemiddelde percentage-stijging van ruim 0,7. Zoals hierboven reeds werd aangegeven was deze stijging voor de gehele provincie 0,3. In veel van de kleine plattelands gemeenten was het succes van de CPN bij de TK'67 namelijk gering.

Enkele van deze plaatsen gaven voor de CPN zelfs een achteruitgang te zien.

GELDERLAND

<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1963</u>	<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1967</u>	<u>Stemmen</u> <u>winst</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1963</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1967</u>	<u>stijging</u> <u>percent.</u>
5.520	9.317	3.797	0,8	1,2	0,4

In 12 gemeenten nam de CPN in Gelderland destijds deel aan de GR'66 verkiezingen. De daarbij behaalde winst was over het algemeen minder spectaculair dan in de Noordelijke provincies, daar met name de BP toen in Gelderland goed was vertegenwoordigd. Deze geringere winst heeft de CPN - in tegenstelling met het Noorden - hier vrijwel kunnen handhaven of zelfs weten te vergroten. Alleen Zutphen dat bij de GR'66 7% behaalde viel thans terug op 4,3%.

Vergeleken met TK'63 ging de CPN in deze 12 gemeenten (waar de partij bijna 70% van haar totale stemmental behaalde) bij de laatste TK verkiezing gemiddeld 0,4% vooruit.

Dit is een gelijke stijging als het totale provinciale cijfer aangeeft, waaruit blijkt dat de CPN in de meeste steden van Gelderland geen bijzondere aanhang heeft boven de kleinere plaatsen.

De drie grootste gemeenten steken wel iets boven het provincie gemiddelde van 1,2% uit. In Arnhem heeft de CPN 2,0%, in Nijmegen 2,2% en in Apeldoorn 1,6% der stemmen gekregen.

UTRECHT

<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1963</u>	<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1967</u>	<u>Stemmen</u> <u>winst</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1963</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1967</u>	<u>stijging</u> <u>percent.</u>
4.402	7.378	2.976	1,2	1,8	0,6

Slechts in vier gemeenten nam destijds de CPN in deze provincie aan de GR'66 deel en vond daarbij steeds zowel de BP als de PSP op haar weg. Alleen in Amersfoort ontbrak de BP.

De toen verkregen winst was dan ook niet opvallend.

De nu behaalde resultaten in deze vier plaatsen gezamenlijk, met een gemiddelde stijging van 0,6% t.o.v. TK'63, wijken niet van het totale provinciecijfer af.

De stad Utrecht echter laat voor de CPN wel een gunstiger beeld zien. In 1963 verkreeg de partij daar 1,9% der stemmen, bij de GR'66: 2,6% en nu bij de TK'67: 2,9%.

NOORD-HOLLAND

<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1963</u>	<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1967</u>	<u>Stemmen</u> <u>winst</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1963</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1967</u>	<u>stijging</u> <u>percent.</u>
84.292	109.425	25.133	7,2	8,7	1,5

In ruim een derde deel der gemeenten van deze provincie, te weten in 44 plaatsen, nam de CPN in 1966 aan de GR-verkiezingen deel. Toch was de partij hiermede goed vertegenwoordigd, want bij de recente TK-verkiezing werden in deze 44 gemeenten

106.000 stemmen op de CPN uitgebracht of wel 97% van de in Noord-Holland door de partij behaalde stemmen.

De GR-verkiezingen in 1966 brachten de CPN in deze plaatsen veelal een forse winst. Ook hier zal de weinige concurrentie van de BP en PSP (die slechts in 10 plaatsen samen tegelijk met de CPN uitkwamen) zeker van invloed zijn geweest.

In driekwart van dit aantal gemeenten moest de CPN nu terrein verliezen, maar in enkele der belangrijkste steden (waaronder Amsterdam, Haarlem, Hilversum en Zaandam) kon de partij ook nu weer tot winst komen.

In Amsterdam kwam de CPN van 12,2% bij TK'63, en 13,1% bij GR'66 tot 14,7% bij de TK'67.

Haarlem van 4,1 via 4,5 op 5,1%

Hilversum van 2,5 via 2,9 op 3,3,% en

Zaandam van 11,3 via 14,5 op 15,1%.

In Velsen moest de CPN nu enig verlies lijden; hier zijn de resultaten: TK'63 - 4,4%, GR'66 - 6,7% en TK'67 - 5,9%.

ZUID-HOLLAND

<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1963</u>	<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1967</u>	<u>Stemmen</u> <u>winst</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1963</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1967</u>	<u>stijging</u> <u>percent.</u>
35.710	52.348	16.638	2,4	3,2	0,8

Met uitzondering van Delft en Dordrecht ging de CPN in de meeste steden, waar zij in '66 aan de GR-verkiezingen deelnam, nu bij de TK'67 nog vooruit en bouwde zij verder aan de toen reeds verkregen winst.

De resultaten van resp. TK'63, GR'66 en TK'67 zien er voor de volgende steden aldus uit:

Rotterdam	: 4,0%	5,5%	nu	5,7%
's-Gravenhage	: 2,7%	2,8%	nu	3,4%
Leiden	: 3,9%	4,4%	nu	5,1%
Gouda	: 2,0%	2,0%	nu	2,5%
Schiedam	: 3,4%	4,6%	nu	4,8%
Vlaardingen	: 1,6%	2,5%	nu	2,9%.

Vergeleken met TK'63 werd in Delft en Dordrecht wel winst geboekt.

Delft	: 3,0%	4,0%	nu	3,7%
Dordrecht	: 2,1%	3,7%	nu	3,4%.

In de Hollandse industrie-steden, waar de CPN bij de GR'66-verkiezingen bijna overal wel de BP en PSP naast zich zag verschijnen en het dus zuiver van haar eigen electorale aantrekkingskracht moest hebben, kwam zij toen niettemin tot goede winst en bij de TK'67 zag zij kans deze nog duidelijk te vergroten.

ZEELAND

<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1963</u>	<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1967</u>	<u>Stemmen</u> <u>winst</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1963</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1967</u>	<u>stijging</u> <u>percent.</u>
869	1.396	527	0,6	0,8	0,2

In Middelburg en Vlissingen, waar de CPN - evenals de BP en PSP - in 1966 aan de GR-verkiezingen deelnam, kon de toen verkregen winst nu bij de TK'67 worden vergroot en ligt de stijging van het percentage in vergelijking met de uitkomsten van TK'63 hoger dan het provinciale gemiddelde van 0,2.

Middelburg steeg van 0,5% bij TK'63 en 0,7% bij GR'66 tot 1,0% nu bij de TK'67.

Voor Vlissingen zijn deze resultaten resp.: 1,7%, 2,2% en 2,3%.

NOORD-BRABANT

<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1963</u>	<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1967</u>	<u>Stemmen</u> <u>winst</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1963</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1967</u>	<u>stijging</u> <u>percent.</u>
3.935	11.644	7.709	0,5	1,3	0,8

In Breda, Eindhoven, Tilburg en Helmond (die nu ongeveer de helft van de in deze provincie verkregen stemmen voor de CPN opleverden) nam de CPN met goede resultaten aan de GR'66 deel. Met name in deze steden kwam de partij ook bij de TK'67 tot aanzienlijke winst, met een gemiddelde stijging t.o.v. TK'63

van 1,2%, duidelijk hoger dus dan het provinciale gemiddelde van 0,8.

De cijfers voor deze gemeenten zijn:

Breda : TK'63: 0,7%, GR'66: 1,4% en TK'67: 1,6%
Eindhoven : TK'63: 0,8%, GR'66: 1,1% en TK'67: 1,9%
Tilburg : TK'63: 0,8%, GR'66: 1,2% en TK'67: 2,2%
Helmond : TK'63: 1,7%, GR'66: 3,5% en TK'67: 4,1%.

's-Hertogenbosch steeg van 0,9% in '63 tot 2,1% bij de TK'67.

In Noord Brabant boekte de CPN relatief gezien de grootste winst van het hele land. Haar stemmental werd verdrievoudigd en het percentage steeg - zoals boven is aangegeven - van 0,5 naar 1,3!

LIMBURG

<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1963</u>	<u>Stemmental</u> <u>TK verk. 1967</u>	<u>Stemmen</u> <u>winst</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1963</u>	<u>percentage</u> <u>TK 1967</u>	<u>stijging</u> <u>percent.</u>
5.311	10.623	5.312	1,2	2,2	1,0

De dreigende mijnsluitingen en andere factoren die de werkgelegenheid bepalen hebben er in 1966 sterk toe bijgedragen dat de CPN - die haar verkiezingsactiviteit hierop had afgesteld - in Limburg bij GR-verkiezingen bijzonder grote winsten kon boeken, vooral in Kerkrade waar de BP niet met een lijst uitkwam. De PSP kwam alleen in Heerlen en Maastricht uit.

De toen behaalde winst kon thans in enige plaatsen niet worden gehandhaafd, maar daarentegen in enkele gemeenten (met name in Maastricht) nog worden vergroot.

De acht plaatsen waar de CPN aan GR'66 deelnam en die bij de TK'67 ongeveer tweederde van alle in deze provincie door de partij verkregen stemmen bijeen brachten, bezorgden de CPN in vergelijking tot TK'63 nu een gemiddelde winst van 1,4%. Dit is beduidend hoger dan het provincie-gemiddelde van 1%.

Voor enkele gemeenten zien de uitkomsten van resp. TK'63, GR'66 en TK'67 er als volgt uit:

Maastricht	: 1,1%	1,7%	2,2%
Heerlen	: 2,7%	6,0%	5,8%
Kerkrade	: 2,5%	5,9%	4,7%
Brunssum	: 3,1%	4,9%	4,6%
Geleen	: 1,5%	1,3%	2,2%
Venlo	: 0,6%	2,3%	1,3%

Na Noord Brabant kwam de CPN in Limburg tot de beste resultaten, i.c. verdubbeling van haar stemmental.